

Wiskundige eenvoud

Wiskundig bezien zit dit voorstel netjes in elkaar: geen discontinuïteiten en uitsluitend lineaire formules. Ook de transformatie van de oude naar de nieuwe rekenmethode verloopt volgens een lineaire formule.

Dit is de juiste weg naar een vereenvoudigd sociaal vangnet: als je alle regelingen lineariseert, wordt het gecombineerde effect voor iedere individuele burger automatisch eveneens lineair. In het bijzonder wordt het effect lineair in alle variabelen die de persoon zelf in de hand heeft, waardoor aan de randvoorwaarde "werken moet lonen" triviaal wordt voldaan (mits de netto vermenigvuldigingsfactor voor het salaris positief is).

Laat mensen aan de onderkant van de welvaarts ladder niet vallen

Toch is er ruimte voor verbetering. De spreiding in inkomens en huren is groot. Het is hinken op twee gedachten als je in het ontwerp van het vangnet wel met de ene maar niet met de andere spreiding rekening houdt.

De transformatie naar een nieuwe rekenmethode brengt allerlei verschuivingen op de welvaarts ladder met zich mee. Kleine verschuivingen zijn onvermijdelijk, je kunt het systeem niet in de diepte veranderen zonder gevolgen aan de oppervlakte. Maar het hele idee van het sociale vangnet is te borgen dat voor iedereen in elk geval het plekje op de welvaarts ladder haalbaar is dat we de persoon gunnen.

Door de spreiding in de huren rond het gemiddelde te negeren laat je met name aan de onderkant van de welvaarts ladder sommige mensen tot (verder) beneden het gegunde niveau vallen.

Ik zou de parameters in de nieuwe rekenmethode dusdanig kiezen dat in elk geval aan de onderkant van de welvaarts ladder de effecten voor de burger uitsluitend neutraal of positief zijn, en/of het totale aantal mensen dat beneden de armoedegrens leeft afneemt (conform een van de doelstellingen in het coalitieakkoord).

Betaalbaarheid

De operatie hoeft niet budgettair neutraal te zijn. De verschillen tussen arm en rijk zijn momenteel dusdanig groot dat het goed valt uit te leggen als het vangnet niet alleen mensen aan de onderkant van de welvaarts ladder omhoog duwt maar ook, ter financiering van het stelsel, mensen aan de bovenkant omlaag trekt. Sinds corona weten we dat mensen geen lapzwansers zijn die het stelsel onbetaalbaar maken, zoals in de jaren 1990 werd gedacht, maar gelukzoekers die hun eigenwaarde ontlenen aan (zelfgekozen, niet opgelegde!) participatie.

De vermeende hoge prijs in guldens/euro's van het sociale vangnet is slechts een weerspiegeling van de hoge prijs in de vorm van welvaartsverlies die de mensen aan de onderkant van de ladder betalen voor de hoge plek van de groep aan de bovenkant. Verschil moet er zijn, maar dat verschil moet wel overbrugbaar zijn voor wie werkt naar vermogen. Anders bestendig je kansongelijkheid.

Slotopmerking

Tot slot: de wens van de overheid om de huurtoeslag los te koppelen van de huurprijs is een extra reden om de woningmarkt los te weken van de grillen van de vrije markt. De hier voorgestelde hervorming van de huurtoeslag is pas verdedigbaar als de spreiding van de huren gering genoeg is. Dit zie ik zonder sturing door de overheid niet gebeuren.